

Oslo, 11. oktober 2017

Vår ref.: HOG

Skriftlig innlegg til arbeid med ny Stortingsmelding

Viser til rundebordskonferanse om regjeringens stortingsmelding om forbrukerpolitikk i regi av Barne- og likestillingsdepartementet 30. august 2017. Vedlagt følger skriftlig uttalelse om utfordringer på gjelds- og kredittområdet fra Jussbuss.

Dersom dere har spørsmål kan dere ta kontakt på e-post, hog@jussbuss.no, eller på telefon 22 84 29 00. Vi er tilgjengelig alle hverdager mellom kl. 10:00 og 15:00.

Med vennlig hilsen,
for Jussbuss,

Husleie- og gjeldsgruppa

Arne Lothe

Astrid Brenne Brunæs

Vebjørn Wold

Sveinung Hjalland Ulla

Live Sjuve Johansen

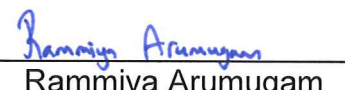
Mira Christine Marcussen

Robert Ødegaard

Nora Anker-Rasch

Rammiya Arumugam

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et rettshjelptiltak drevet av jusstudenter, underlagt universitetet i Oslo. Vi gir gratis juridisk bistand i enkeltsaker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen.

Jussbuss behandlet totalt 6042 enkeltsaker i 2016. Av disse ble 535 kategorisert som gjeldssaker. Gjennom vår saksbehandling bistår og representerer vi ofte klienter med håndtering av gjeldsproblemer, særlig håndtering av forbrukslån. Jussbuss har derfor bred erfaring med en gruppe som rammes hardt av forbrukerutfordringer på gjelds- og kredittområdet.

2. Utfordringer på gjelds- og kredittområdet

Jussbuss er positiv til at Barne- og likestillingsdepartementet setter i gang arbeidet med en Stortingsmelding om dagens forbrukerutfordringer. Utfordringer knyttet til lån av usikret kreditt (forbrukslån) er en viktig del av forbrukerpolitikken. Vi ønsker i denne sammenheng å fremheve noen temaer vi mener det er viktig at tas med i arbeidet med Stortingsmeldingen.

2.1 Markedsføring av usikret kreditt

Tilbyderne av forbrukslån er kjent for omfattende markedsføring rettet mot forbrukere. I tillegg til at omfanget er stort, foregår markedsføringen i mange kanaler og oppleves som svært aggressiv. Som et tiltak for å redusere forbrukslånsveksten i Norge vedtok regjeringen i april 2017 en forskrift som skal regulere markedsføring av forbrukslån. Forskriften forbyr imidlertid kun markedsføring ved dørsalg. Markedsføring ved dørsalg er omtrent et ikke-eksisterende fenomen i 2017 og forbudet har derfor minimal virkning. Dersom det virkelig er et ønske om å redusere markedsføringen av usikret kreditt må forbudet utvides. Særlig bør markedsføring i sosiale medier, e-post og brev forbys. Et slikt forbud vil trolig også begrense antall unge som tar opp forbrukslån de ikke kan håndtere.

Markedsføringen av forbrukslån er ofte både påtrengende og forlokkende. I mange reklamer gis det et urealistisk bilde av hva konsekvensene av å ta opp forbrukslån er. Innholdet av markedsføringen bør derfor også reguleres strengere enn det dagens forskrift legger opp til.

2.2 Rentetak

Forbrukslån er kjent for å ha svært høye renter. I flere europeiske land er det innført rentetak for å hindre at tilbyderne av forbrukslån selv skal kunne avgjøre hvor høye renter som kreves. Gjennom vår saksbehandling ser vi ofte at ubetydelige summer vokser i et enormt tempo på grunn av rentenivået. Jussbuss mener det er på tide å utrede om det bør innføres et rentetak i Norge.

2.3 Informasjonsarbeid og klarspråk

I vårt arbeid møter vi mange klienter som ikke forstår innholdet av dokumenter vedrørende sin egen økonomiske situasjon. Utfordringene gjør seg gjeldene for brev fra inkassoselskaper, namsmyndighetene og andre offentlige etater. Dette vanskeliggjør våre klienters mulighet til å følge opp forhold som kan ha stor økonomisk og rettslig betydning for dem. Når det kommer til mislighold av gjeld kan konsekvensene for den enkelte bli svært store. Dersom man ikke forstår innholdet i et brev fra namsmyndighetene kan man i verste fall risikere å miste sin bolig på tvangssalg. Vi mener derfor at det er et stort behov for at dokumenter som omhandler personlig økonomi og forhold knyttet til dette skrives på et

enkler og mer forståelig språk. På denne måten får forbrukere bedre forutsetninger for å kunne ta tak i sin økonomi og jobbe med å finne løsninger.

Det er i denne sammenhengen også mange som sliter med å forstå innholdet og rekkevidden av låneavtaler. Disse avtalene har ofte vanskelig språk, med begreper ikke alle skjønner. Det er derfor viktig at man i slike situasjoner får informasjon i klartekst om hvilke reelle konsekvenser det enkelte låneopptaket har. Det er ikke nok å ha en plikt om å informere forbrukere hvis forbrukeren ikke forstår informasjonen. For å bedre situasjonen for forbrukere bør det derfor stilles strengere krav til at den informasjonen som gis ved låneopptak er lett forståelig for den enkelte forbruker. En mulig løsning er å pålegge banker mer direkte kontakt med kunden for å gi tilstrekkelig oppfølging.

2.4 Forliksrådet

Gjennom vår saksbehandling ser vi tydelige utfordringer knyttet til forliksrådet og hvordan disse er organisert. For å sikre bedre vern av forbrukere i forliksrådssaker trengs det tiltak som fremmer rettssikkerhet.

Forliksrådene er i dag unntatt de alminnelige forkynnesreglene som andre domstoler er underlagt. Informasjon om den rettslige prosessen kan dermed sendes med ordinær post uten mottakskvittering. Dersom forliksrådet ikke hører noe, antas det at alt er i orden. I verste fall kan man få avsagt rettskraftig dom mot seg, uten engang å vite at man er innklaget. Særlig betenkelig er det at forliksrådet sender dokumenter til den adressen klager selv oppgir, uten å undersøke om det er riktig adresse. Dette er en praksis som muliggjør spekulasjon og utnyttelse av forliksrådet. Det utgjør et stort rettssikkerhetsproblem og er i høyeste grad en forbrukerutfordring. Forliksrådene bør derfor underlegges de samme forkynnesregler som samtlige andre domstoler for å sikre forbrukernes mulighet for kontradiksjon. Som et minimum må det innføres mottakskvittering. Det vil si at innklagde må bekrefte at klagen er mottatt. Finansdepartementet har etter spørsmål fra stortingsrepresentant Kjell Ingolf Ropstad vurdert at et krav om mottakskvittering i alle saker vil koste 5,9 millioner kroner per år.

Videre er det en utfordring at hele 70 % av dommene forliksrådene avsier foregår uten at den innklagede parten er tilstede. I saker hvor innklagde ikke har hatt mulighet til å gjøre seg kjent med saksanlegget utgjør dette en betydelig risiko. I slike tilfeller skjer det ingen realitetsbehandling av sakene, og den som klaget inn saken gis automatisk medhold. Tallene er urovekkende og understreker et hull i rettssikkerheten for forbrukere. Liknende tvisteløsningsorganer, eksempelvis Husleietvistutvalget, kan også avsi dom når en part har fravær. Her realitetsbehandles likevel hver eneste sak. Dette innebærer at utvalget vurderer argumenter og påstander, og at det deretter avsies dom basert på deres rettslige vurdering av saken. De samme krav må stilles til forliksrådene. Jussbuss mener derfor at alle avgjørelser fra forliksrådene må realitetsbehandles dersom det skal avsies dom.

2.5 Økonomisk rådgiver i NAV

Har man først havnet i økonomiske vanskeligheter og trenger praktisk bistand for å rydde opp, er det i dag få steder man kan få hjelp. Det å få oversikt over egen gjeld, håndtere kreditorer og avtaler er en tidkrevende oppgave, noe mange rettshjelptiltak i dag ikke har ressurser eller kapasitet til. Vi opplever dessuten at flere av våre klienter synes det er psykisk belastende å håndtere gjeld på egenhånd. De har derfor et stort behov for hjelp. Økonomiske

rådgivere i NAV har en viktig rolle i disse sakene. Det å ha et sted å gå til med bunken av regninger, samle trådene og finne løsninger er en forutsetning for at mange kommer ut av sitt økonomiske uføre. Jussbuss ser derfor med bekymring på lange ventetider for å få denne hjelpen hos NAV. Det tar ofte flere måneder før man får en økonomisk rådgiver. Dersom man har inkassokrav med høye renter, eller namsmannen banker på døren, blir denne ventetiden svært dyr. Det må derfor ansettes flere rådgivere slik at de som trenger hjelp får det raskt.

2.6 Et enhetlig gjeldsregister

Finansinstitusjonene har i dag en lovpålagt plikt til å fraråde låneopptak der de vurderer kunden til ikke å ha betalingsevne. Finansinstitusjonene foretar vurdering av låntakeren basert på informasjonen som kunden selv oppgir. Gjeldsinformasjonsloven som trer i kraft i november 2017 gir kun mulighet til å opprette gjeldsregister med oversikt over usikret kreditt. For at frarådningsplikten skal være reell, må det eksistere et gjeldsregister som gir en totaloversikt over gjelden til de som søker lån. Et enhetlig gjeldsregister må omfatte alle gjeldsforhold, herunder både usikret kreditt, pantelikret kreditt og gjeld til det offentlige. På den måten kan finansinstitusjonene foreta en forsvarlig kredittvurdering, og enkeltpersoner vil få en fullstendig oversikt over sin totale gjeldsbyrde. Det er en forutsetning for å kunne håndtere gjeldsproblemer at man har oversikt over gjelden sin. Jussbuss mener det må innføres et gjeldsregister som omfatter alle gjeldsforhold.

2.7 Inndrivelseskostnader og saksomkostninger

Inndrivelseskostnader og saksomkostninger gjør at ellers håndterbare forbrukslån øker svært raskt. Gjennom vår saksbehandling ser vi at det er mange som får ta opp forbrukslån de ikke har noen reell mulighet til å betjene og aldri burde fått. Jussbuss mener at det er på tide at tilbyderne av usikret kreditt selv må dekke inndrivelseskostnader og saksomkostningene som følger av uforsvarlige låneopptak.